

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. Terrane an potius cœlum ac sydera motu diurno moueantur, & à quo motore, an à Deo immediatè, an ab Angelis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

DVBIVM III.

Terrane, an potius cælum, ac sydera motu diurno moueantur; Et à quomotores an à Deo immediate, an ab Angelis.

S. Thom. I. p. q. 70. a. 3. & q. 110. a. 1. & 3.

Fertur olim Pythagoræ ac Pythagoricorū, atq; etiam Aristarchi, veteris Mathematici, fuisse opinatio, cælos non moueri, nec sydera, saltem motu illo diurno, quem peragere videntur ab Oriente in Occidentem; sed terram. Quod nostra quoque ætate Copernicus, & post eum nonnulli alij Mathematici recentiores tuerunt. Sed & de causa efficiente huius motus est nonnulla hodie disceptatio. Cum enim cõmunis hæcenus tam Philosophorum, quam Theologorum fuerit sententia, cælum nec à sua forma, nec à Deo solo ac immediate, sed ab Intelligentijs seu Angelis moueri, est tamen hodie, (Leonardus Lessius lib. 11. cap. 8. de perfect. diuin.) qui multis rationibus suadere nititur, cælos à solo Deo immediate moueri. Vt taceam Albertum de Saxonia, & Valefium, aliosque, & ex antiquis Philosophis nonnullos, qui cælos à sua forma intrinseca aut solū, aut certe adiuuante simul Intelligentia, moueri dixerunt, apud Bonauenturam in 2. dist. 14. a. 3. quæstion. 2. & Conimbricenses lib. 2. de cælo capit. 15. quæstion. 5. artic. 2. Nos sequentibus assertionibus sententiam nostram ita breuiter exponimus.

Asertio I. Non terra, sed cæli, siue sydera motu illo diurno ab Oriente in Occidentem mouentur. Ita habet cõmunis ac certa omnium Theologorum ac Philosophorum naturalium sententia & doctrina; quam perspicue tradit scriptura sacra Eccles. 1. v. 4. & sequentibus, vbi dicitur: *Generatio præteritis, & generatio aduenit, terra autem in æternum stat. Oritur sol & occidit, & ad locum suum reuertitur; ibiq; renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem; lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus (sol), cunctis quasi rebus vitam inspirans, easque animans* & in circulo suo reuertitur. Vbi perspicua hypotyposi expressum pariter habemus, & terram stare, & solem moueri. Et Psalm. 18. versu 6. & sequentibus ad literam de sole dicitur: *Ipse procedens tanquam sponsus de thalamo suo, exultauit ut gigas, ad currendam viam. A summo cælo egressus eius, & occursum eius usque ad summum eius: nec est qui se abscondat a calore eius.*

Idem significat scriptura pluribus locis, quando ait, solem, lunam, aliasque stellas oriri & occidere. Item quando velut ingens miraculum commemorat, quod orante ad Deum Iosue, sol steterit. Iosue 10. versu 12. *sol contra Gabaon ne moueretur, & luna contra vallem Aialon. Steteruntque sol & luna, donec discerneretur se gens de inimicis suis* &c. *Stetit itaque sol in medio cæli, & non summu occumbere spatio vnus diei.* Idem colligi-

tur ex historia Ezechia 4. Regum 20. quando incius gratiam Deus reduxit umbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus. Et quod respondere forsitan aliquis possit, regressum illū umbræ in horologio Achaz, solius etiam terræ motu effici potuisse, id ex eo facile refellitur. Nam præterquam quod effugere sensum vix potuisset tam repentinus in aduersam partem terræ motus; insuper etiam Eccli. 48. versu 26. vbi rursus de hac ipsa re sermo est, expresse dicitur: *In diebus ipsius (Ezechia) retro rediit sol, & addidit regi vitam.* Vbi aperte audis, non umbram tantum, sed solem retro rediisse.

Idem colligitur ex historia eclipsari solis tempore passionis Christi, prout à S. Dionysio describitur epist. 7. ad Polycarpum vbi ait: *Eramus una ambo (Dionysius & Apollophanes) & stabamus ad Heliopolim; lunam inopinato se soli obijcientem cernebamus; neque enim conjunctionis tempus erat: rursusque cum eadem, ab hora nona ad vesperum, se medice solis linea præter naturam ordinem opponebat.* &c. *Scit etiam (Apollophanes) obiectum ipsum (ἡμετέριον ἀστὴρ) seu incidentiam lunæ in solem, à nobis visum esse oriri ab ortu solis, & ad solis extremum peruenire, postea repedare; rursusque non ab eadem parte solis, & obiectum & recessum euenire; sed recessum ab ea, quæ, ut ita dicam, naturali ex diametro erat contraria* &c. Vbi quamuis de motu quodam prodigioso lunæ sit mentio, facile tamen inde colligimus, astris non repugnare motum illum diurnum, quantumuis velocem.

Sed & stellas ac sydera, speciatim solem ac lunam moueri motu diurno, communis est, & consentiens doctrina non solum Scholasticorum Theologorum, ac Philosophorum, sed etiam SS. Patrum omnium, speciatim Philastrij & Diodori Tarfensis, qui oppositam sententiam hæresis aut erroris nota damnare videntur; vtdictum q. 6.

Sicut etiam nuperrime eadem sententia, quod terra moueatur, cælum & sydera non item, à Congregatione Cardinalium ad indicem librorum prohibitorum deputata, sub moderno Pontifice Paulo V. damnata est his verbis: *[Et] quia etiam ad notitiam præfata sanctæ Congregationis peruenit, falsam illam doctrinam Pythagoricam, diuinæque scripturæ omnino aduersantem, de mobilitate terræ, & immobilitate solis, quam Nicolaus Copernicus de reuolutionibus orbium cælestium, & Didacus Astunica in Iob etiam docent, iam diuulgari, & à multis recipi, sicuti videre est, ex quadam epistola impressa cuiusdā P. Carmelitæ, cuius titulus Lettera del Re. Patre Maestro Paolo Antonio Folcarini Carmelitani, supra opinione de Pythagorici e del Copernico, della mobilita della terra, e stabilita del sole, & nouo Pythagorico sistema del mondo, In Neapoli, per Lazaro Scorigio 1615. In qua dicitur pater, ostendere conatū, præfatam doctrinam de immobilitate solis in centro mundi, & mobilitate terræ, consonam esse veritati, & non aduersari sacra Scripturæ. Ideo ne vltius huiusmodi*

opinio in perniciem Catholicae veritatis serpat, censuit dictos Nicolaum Copernicum de reuolutionibus orbium, & Didacum Astunica in Iob, suspendendos esse, donec corrigantur. Librum vero P. Pauli Foscarini Carmelitæ omnino prohibendum, atque omnes alios libros pariter idem docentes prohibendos; prout præsentis decreto omnes respectiue prohibet, damnat, atque suspendit. In quorum fidem præsens decretum manu & sigillo Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Cardinalis Sanctæ Cæcilie Episcopi Albanensis, signatum & munitum fuit, die 5. Martij 1616. Romæ ex Typographia Camera Apostolicæ Anno 1616.] Hactenus decretum: quo sane fit, vt opposita doctrina tuto defendi amplius non possit.

7 Ex quo simul etiam patet, quod superius q. 7. §. 1. notauimus, quantum inter obseruationes & hypotheses Mathematicorum intersit. Obseruationes enim Copernici hactenus nemo damnauit; quin etiamnum in pretio sunt: at vero hypotheses eiusdem quasi pro libito tantum, ac sine vilo firmo fundamento constitutas (cum obseruationes eadem aliter possint explicari & defendi) damnatas videmus. Omitto rationes philosophicas, quibus eadem Pythagorica doctrina efficaciter refelli potest.

8 Assertio II. Cæli nec à seipsis, seu forma sua intrinseca; nec immediate à Deo, sed ab Intelligentijs seu Angelis assistentibus mouentur. Ita docent Plato 1. de leg. & Aristoteles 8. Physic. capit. 6. tex. 52. & 12. Metaphys. tex. 43. quos sequuntur Sanctus Thomas hic quæstion. 70. articulo tertio, & 110. articulo tertio, Albertus Magnus in 2. d. 14. articulo 6. & 12. Metaphysic. tract. 2. capit. 10. Bonauentura in 2. dist. 14. articulo tertio quæstione secunda, Egidius quæstione quinta, Scotus quæstion. 1. Durandus quæstion. 2. Capreolus d. 9. quæstio. 1. artic. 3. Ferrariensis 5. cont. gent. capit. 46. Sotus 2. Physic. quæstio. 11. Toletus, & Conimbricenses 2. lib. de cælo capit. 5. Suarez tom. 1. Metaphysic. disputat. 18. sect. 3. numero 36. Ruuius lib. 1. de cælo cap. 2. quæstion. 8. & Pererius lib. 7. Physic. cap. 8. & lib. 2. in Genesim. quæstion. 6. vbi dicit, eam sententiam quasi per manus traditam fuisse inter antiquos philosophos, & postea à Theologis receptam, quod in re vtrinque inuidenti magnum est veritatis argumentum. Accedit, quod S. Thomas opusc. 10. articulo 3. & opusc. 11. articulo 2. docet, esse omnino certam sententiam, & physicis rationibus demonstratam; & de potentia quæst. 6. articulo 3. inquit, *fidei sententiam esse, quod substantia separata, sine Angelis moueant corpora cælestia: vti & Bonauentura loc. cit. vocat eam sententiam fidei consentaneam.* Sed qui auctores loquuntur contra eos, qui à sola forma intrinseca cælos moueri docuerunt.

9 Probatur hæc assertio primo ex scriptura, quæ etsi non aperte hanc doctrinam asserat, multum tamen illi fauet. Vt cum Iob 9. v. 13. dicitur. *Sub quo curuantur, qui portant orbem* Et capite 26. vers. 11. *Columnæ cæli contremiscunt* et

passent ad nutum eius. Quibus verbis, si ad Angelos, vt sanè commode possunt, referantur, satis aperte ministerium aliquod, seu præsentia Angelis erga mundum & cælos transferibitur. Eadem ratione commode intelligi potest illud Luc. 21. v. 26. *Virtutes calorū mouebuntur*; hoc est, suo loco seu officio mouebuntur, non amplius consueta lege cælos & sydera moturi.

Secundo probatur ex Patribus, quorum hæc quali fixa regula & Theologicum axioma est, Deum non sine medijs causis interuenientibus regere & gubernare mundum; sed inferiora per superiora, & infima per media regere, & in suos fines dirigere, vt videre est apud Dionysium cap. 5. cæli hierarch. & lib. de diuin. nom. cap. 8. Augustinum 3. de Trinit. cap. 8. & Gregorium lib. 4. dialog. c. 4. Vide supra q. 6. dub. 8. de Angel.

11 Tertio probatur ratione. Nam quod cæli à sua forma intrinseca non mouentur, satis probatur ex eo; Tum quia aliquo post diem iudicij quies esset illis violenta. Tum quia à forma intrinseca ac mere naturali nullum corpus mouetur, nisi ad aliquem locum seu terminum, quo perficiatur; & quo acquisito quiescat. Quod etiam à solò Deo immediate non moueantur suadet tum ex Patribus adducta ratio. Tum quod à Maiestate Dei alienum videatur, corporibus loco mouendis immediate ac sine omni medio intentum esse: sicut esset à Maiestate Regis alienum, per se immediate horologium dirigere, etiam si ad huius normam vniuersa Regni negotia administranda forent. Denique nulla potest adferri ratio, quæ vel impossibile, vel absurdum esse cõuincat, vt Angeli cælos moueant; vti mox ex solutione argumentorum patebit. Ergo veteri & receptæ Peripateticorum doctrinæ insistendum.

12 Obijciunt primo. Pare est, vniuersalem mundi gubernationem proxime à causa vniuersali ad omnia pertinente, non à particularibus & restrictis pendere. Quod confirmari potest etiam ex illo Iob 34. vers. 13. *Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?*

Respondeo, si loquamur de gubernatione vniuersali absolute, quæ videlicet ad vniuersum orbem, omnemque naturam creatam pertineat; de qua allegatus Iobi locus loquitur, conceditur assumptum; si autem de vniuersali solum in certo genere, nimirum respectu naturæ solum corporeæ, ad quam motus cælorum spectat, negatur assumptum; id enim est contra Doctores & Patres citatos; qui etiam idcirco docent, Deum immediate providere rebus omnibus; sed non per se immediate gubernare omnia, vt videre est apud S. Thomam q. 22. a. 3. & q. 103. a. 6.

13 Secundo obijciunt. Incredible videtur, tam immensæ vastitatis corpora ab Angelis, valde limitatas in orbe vires habentibus; per tota secula torqueri posse; præsertim tam incomprehensibili velocitate, & tam stupenda æquabilitate. Velocitatem motus ostendit, quod sol iuxta astronomos, singulis horis plusquam vndecies centena millia milliariū peragit. Vna vero stella spheræ octauæ circa æquinoctialem

corundem astronomorum iudicio, vna hora percurrit supra 42. milliones milliarium; quantum videlicet eques quotidiè 40. milliaria percurreret, annis bis mille nongentis vis conficeret. Quanta igitur supremæ spheræ mobilis erit pernicitas? Nam hæc incomparabiliter est altior; cum astronomi demonstrent, duos coelos inter illam & octauam intercedere. Et confirmatur primo. Quia Angelus vnus, vel etiam plures (si tamen pauci sint) non possunt elementa loco mouere, & primarias orbis partes confundere: Ergo nec coelos, qui incomparabiliter sunt maiores, tanta celeritate impellere. Secundo, quamuis motus coelorum tot millionibus milliariorum absit ab hoc orbe elementari, tanta tamen est illius vis, vt immensam spheram ætheris secum rapiat, & vt multi sentiunt, etiam mare vniuersum: Cum igitur Angelus aliquis per se non possit elementaloco mouere, non poterit etiam coelum à quo elementa trahuntur, mouere.

14 Respondeo primum, quod ad vastitatem corporum celestium attinet, eam minimè obstat, quo minus ea corpora ab Angelis facile moueri possint. Cum enim iuxta Aristotelem, & communem Peripateticorum sententiam, non sint corpora graui, nec leuia, nullam penitus habent ad circulaem motum repugnantiam; etsi millecuplo essent maiora; facillimè ergo possunt à quolibet Angelo moueri. Quod vero secundo ad velocitatem spectat; cum Angeli seipsos à coelis ad terras spatio breuissimo, & quodammodo imperceptibili mouere possint, iuxta dicta de motu Angelorum disp. 5. quæst. 2. facile etiam possunt illi simili celeritate corpus, nulla ex parte sibi resistens, & cui, quod incorruptibile sit, nulla designata motus celeritas, quantum maxima, vlla ex parte aduersatur, mouere. Tertio quod ad æquabilitatem motus attinet; cum plus ad eam perpetuo retinendam non requiratur, quam & vis ad mouendum sufficiens ac indefessa; & voluntas prompta, & scientia seu cognitio certa viæ ac designatae velocitatis mensura, per quam & quacum coeli mouendi sunt; non potest ea facultas, & voluntas æquabiliter mouendi coelorum denegari; in quibus, cum substantiæ spirituales sint, fatigatio locum nullum habet; & cum beati sint, non possunt non velle, quod sibi à Deo imperatum nõrunt; & cum scientissimi sint rerum omnium & effectuum naturalium; optime nõrunt viam, & celeritatis mensuram, quam in coelorum motu; iuxta constitutam sibi à Deo legem, repræsentare ac retinere debent, vt suo loco de Angelis dictum est pluribus.

15 Ad primam confirmationem negatur consequentia. Tum quia difficultas aut impotentia ad mouendum aliquod corpus, non oritur præcisè ex eius magnitudine; sed ex resistentia eius; qualis in elementis est; in coelo nulla est. Tum quia simul lex & ordinatio diuina obstat; quo minus elementa integra suis locis dimoueantur; coelorum autem motum Deus non prohibet, sed imperat.

16 Ad secundam confirmationem Respondeo,

mare à coelis non moueri immediatè, sed solum effectiue, mediante lumine, seu influentia: quod coeli motum nihilo facit difficiliorem; quam ardentis candela iactum diffusus per medium splendor. Ad ignem vero quod attinet; duæ sunt causæ, ob quas ille non difficulter ab Angelis, vna cum coelis, moueri potest: prima, quod tenuis admodum substantiæ, & summæ leuitatis est; ob quam fere non minus facile à motu coeli, quam pluma à vento rapitur. Secunda, quod non deorsum, contra inditam sibi leuitatem, mouetur; sed solum circulariter, intra latitudinem loci sui naturalis; quod proinde non ferè difficillius est, quàm vt homo vnicus maximam aquarum molem, grandis piscinæ alicuius, leui motu brachij conturbet: præsertim quando elementa in suo loco naturali nec grauitare, nec leuitare putantur. Neque sane credibile existimo, ignem vna cum coelo æquali celeritate circumferri; præsertim quando vtraque substantia coeli & ignis, leuis admodum, & quasi lubrica est; sed pro ratione suæ conditionis simul vt cunque in orbem rapiari.

17 Tertio obijciitur; in de consequens esse, quod Angelus coelos mouens, deberet assidue quasi orbis affixus esse, & summè intentus, vt eadem semper celeritate impellat. Vnde nec posset pro arbitrio adire caelum Empyreum, aut visitare homines in terris, aut vilius alterius rei administrationem suscipere; sed semper deberet manere affixus suæ rotæ: quæ non videntur consentanea illorum felicissima libertati, & liberissima felicitati.

18 Respondeo; hoc argumentum fortassis haberet aliquam vim, si Angelus vni certæ parti suæ spheræ, aut certò spatio eiusdem spheræ perpetuo assistere deberet: quod tamen non est credibile. Quia Angelus intra latitudinem mediæ zone totum coelum cingentis, vbicunque vult, potest applicare suam virtutem motiuam suo coelo; cui propinquus est: cum & hoc vt potest sphericum ex se pariter vbique aptum sit ad recipiendum siue motum, siue impulsu; & Angelus ex se, cuilibet eiusmodi parti spheræ applicatus, æque habilis sit & expeditus ad motum imprimendum. Quo fit, vt possit interiri Angelus libere totam suam spheram, eiusque locum veluti circumire; & nunc ex nostro hemisphærio, ad Antipodas seu oppositum hemisphærium; nunc Orientem, nunc Occidentem versus moueri: quia Angelus neque vna cum spherâ suâ circummagi debet; nec vni imaginario loco seu spatio immobilis semper adesse; modo à mediâ quasi zona eiusdem spheræ; quæ ex parte spheræ celerrimè mouetur, ipseque motus commo distimè incipit, non nimum ad polos, adeoque Septentrionem, & Meridiem declinet.

19 Et hoc est, quod ex Aristotele docuisse videtur S. Thomas 1. part. quæst. 51. art. 3. ad 3. vbi ait: *Angeli non mouentur ad motum corporum celestium, etiam si sint in eis, sicut motores in mobilibus; quia corpora celestia non recedunt de loco secundum totum; nec determinatur spiritui mouenti orbem locus, secundum aliquam determinatam partem substantiæ orbis; quæ nunc est in Oriente, nunc in Occidente; sed secundum determinatum situm; quia semper est in Oriente virtus*

mouens, ut dicitur in 8. Physic. text. 84. Vbi determinatus ille situs ad Orientem, non est vtiq; accipiendus secundum indivisibile aut exiguum aliquod spatium; quandoquidem intra latitudinem certam medietatis zonæ cuiusq; spheræ, non solum quilibet pars eiusdem spheræ, modo est occidentalis, modo Orientalis; sed etiam quodlibet spatium imaginarium ac immobile eiusdem zonæ respectu diversorum hominum, diversa terræ hemisphæria inhabitantium, est, & dici potest Orientale, seu Oriens; adeo ut Orientalis illa pars cœli in qua Angelus versatur, totum cœli periodum cingat & circumdet. Potest ergo Angelus per hoc quasi infinitum cœli sui spatium libere, ut ita dicam, vagari & moveri; quod ad eius felicem libertatem satis est. Accedit, quod Angeli felicitas, cum sit spiritus, per se à certo loco corporeo nequaquam dependet; nec graue esse ei potest, vbiuis locorum Deum intuenti, & hac ipsa intuitione beato, simul & ad obsequium Deo, & hominibus beneficium præstandum, suam beneficam operam, quacumq; in re à Deo imperata, impendere. Quod si tamen alicui videbitur incommodum, eius rei curam, inter tot myriades Angelorum, in certos tantum & paucos incumbere, ei potius licebit dicere, quod nonnulli antiquorum sapientum dixerunt, post aliquot annorum spatia, Angelos motores mutari; quam beneficam hanc operam benevolentissimis naturis penitus adimere.

20 *Quarto obijcitur, Angelus non potest se diffundere per totam spheram, & toti vim suam applicare; sed solum alicui particulæ, V. G. quantum est spatium alicuius oppidi, aut multo min⁹: at non est consentaneum, tantam molem concitari tam exiguo & angusto impetu, sed oportet impetum esse diffusum per totum, certa proportionem; ut sicut singulæ partes mouentur pro ratione sui situs, ita & congruum impetum suscipiant. Si enim tota terra, vel solum mare in orbem raptandum esset, non conueniret impetum fieri duntaxat in exiguam particulam, quanta est vola manus humanæ; sed in totam fieri deberet, ut suavius & absque conuulsione partium motus fiat.*

21 *Respondeo abunde satis esse, ad mouendum cœlum, si Angelus motor eise suamque virtutem motiuam applicet, secundum tantum spatium; quantum ipse naturaliter occupare potest: mox enim absque vlla difficultate, aut periculo, vna pars alteram sibi connexam secum trahit. Neque vlla idcirco violentia interuenit; quando cœlum, ut dictum, nullam habet ad eum motum resistentiam; neque vlla partium conuulsio pertimescenda, in corpore solidissimo & incorruptibili, cuius omnes partes inter se firmissime coheret; sec⁹ quâ in terra, aut mari accidit: siue interim motus ille cœlorum fiat mediante impulsu, siue immediate ab Angelo causetur; de qua re actum disputatione quinta, quæstione quinta, dubio secundo. Quod si, ut nonnulli philosophantur, ab ipso etiam homine terra suo loco dimoueri posset, si perterica eidem infixâ, & ad lunam V. G. vsque, pertingens suoque hypopodio interim nixa, homini ibidem ad manus esset, quid ni facillime*

Angelus parti cuiuslibet cœli minimam se applicando, totum cœlum mouere possit?

21 *Quinto obijcitur, Si Angeli cœlestes orbem circumagunt, in potestate eorum esset, illos sistere; quod non videtur consonum verbis Domini Job 38. *Conuentum cœli quis dormire faciet? id est, quis sistet? Quasi dicat, nemo, præter me, id potest. Item in eorum potestate esset, celerius vel tardius mouere, & ita totum mundum facile posset turbare: vnde etiam grauissimo præcepto deberent esse obstricti, ut summam curam adhiberent, ne vniquam vllus sit defectus, nulla inæqualitas, nulla maior minorue concitatio. Est enim res maximi momenti, vnde salus rerum inferiorum pendet.**

21 *Respondeo; si Physicam & naturalem potentiam Angeli præcise ac secundum se spectemus, posse quidem eum suo arbitratu cœlorum motum sistere; aut etiam præter ordinem flexere: at vero absolute non posse; quia cum beatus sit, non potest aliud velle aut facere, quam quod Deum velle ac præcipere norit: præcepit autem ei Deus, ut certo modo, ac mensura cœlum moueat; à qua non magis ipse potest desciscere, quam si per modum naturæ ac formæ naturalis intrinsecæ moueret. Neque tamen idcirco opus est, vlla grauiori præcepti inculcatione, quando in promptissimo & incommutabili obsequendi studio, omnibus beatis communi, intellexisse diuina voluntatis iussu ac nutum satis est, ad accuratissimam & exactissimam eius executionem, Atque hæc de motu cœlorum satis.*

D V B I V M IV.

Quot sint cœli, præcipue syderei; & an inter se, & cum astris suis eiusdem sint essentia.

S. Thom. 1. p. q. 63. a. 4. & q. 70. a. 1.

21 *Differunt quoad numerum cœlorum inter se, SS. Patres. Nam primo Tertullianus, aduersus Hermogenem, & Chrysostomus in Gen. hom. 4. veluti certum tradere videntur, vnum tantum esse cœlum. Sane Chrysostomus vehementi oratione secus sentientes perstringit: *Quis igitur, inquit, post tantam doctrinam feret eos, qui ex suo capite loqui, & contra diuinam scripturam multos cœlos dicere audent? Nisi forte sanctum hunc Patrem existimemus, non tam de cœlis, quam de pluribus simpliciter mundis locutum, quales nonnulli veteres Philosophi constituerunt. Quo sensu etiam Aristoteles lib. 1. de cœlo tex. 76. docet, vnam tantum esse cœlum. Sed nec Mathematici defuerunt olim, qui plures cœlos pernegarent; quos refert & perstringit Basilius homil. 3. in Hexaem. his verbis: [Cum ij, qui demonstrationibus vti solent grauioris multo momenti, vtiq; probationum Geometricarum necessario concludentium confirmarint; id ferre non posse naturam, ut præter vnum hoc cœlum, alterum consistat; tum sane istorum Mathematicorum lineares nugas, quamlibet artificii ingenio concinnatas, tanto solutius ridebimus, &c.]**

Secundo